

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ**Part III. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS**

УДК 398.82 (477.8)

ЦЕРКОВНІ КОЛЯДКИ У ВИКОНАННІ РОК-СПІВАЧКИ РУСЛАНИ ЛИЖИЧКО

Христина ГАЛЕЛА – здобувачка освітньо-наукового ступеня
кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва,
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
<https://orcid.org/0009-0008-2734-4918>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1054>
krisshalela@gmail.com

Висвітлено матеріал про «Різдвяні концерти» та теле-шоу «Різдво з Русланою», організовані провідною українською рок-співачкою Русланою Лижичко, що відбулися у 1996 та 1998 роках. Звернено увагу на духовну складову її репертуару – церковні колядки «Тиха ніч» та «Добрий вечір тобі, пане господарю», які ввійшли до альбому «Останнє Різдво 90-х» (1999 р.) і стали хітами в сучасному українському естрадному просторі. Проаналізовано структурні компоненти колядок «Тиха ніч» та «Добрий вечір тобі, пане господарю» на рівні їхніх строфічних побудов, ритму, мелодики, музичної форми та способів виконання. Звернено увагу на синкретизм вище зазначених композицій, в основу яких входять інтонування словесного тексту, інструментальні перегри, сценографія, вокально-музичні виражальні засоби, світло- та звукові ефекти, інструментальний та вокально-ансамблевий супровід, що побудовані на засадах сучасної рок-музики.

Ключові слова: Руслана Лижичко, церковна колядка, естрадне виконавство, художній образ, музична драматургія, композиція, рок-пісня.

Актуальність теми. Починаючи з 1990-х рр. у репертуарі українських естрадних співаків і співачок з'являються пісні, які до цього часу були заборонені радянським комуністичним режимом. Насамперед до них належать й колядки християнського змісту, що, таким чином, дають можливість познайомити широке коло слухачів з багатомірною духовною творчістю українського народу. Саме церковні колядки є тим репертуаром, який дає можливість повернути в сучасне соціокультурне середовище цей важливий духовний пласт новітніми засобами і формами. Пісні цього жанру є найбільш доступні українцям, адже вони вводять слухачку аудиторію у світ великого свята Різдва Божого Сина Ісуса Христа, обрамленого багатомірними вокально-інструментальними традиціями.

Аналіз досліджень і публікацій. У репертуарі відомих українських сучасних співаків і співачок є низка церковних колядок і щедрівок. Їх популяризують такі виконавці як К. Цісик, О. Пономарьов, Т. Кароль, І. Федішин, Н. Бучинська, О. Муха, О. Винник та ін. Дослідження музичних інтерпретацій церковних колядок сучасними естрадними виконавцями є мало вивченим в українському музикознавстві й тому викликає значний інтерес для поглиблення їхніх студій.

Питаннями дослідження української новітньої естрадної пісні займалися такі дослідники як Т. Самая [11], Анастасія-Аліса Сіряк [12], Ф. Пухарев [10], Л. Красовська та І. Ковальчук [5]. На жаль, матеріали про церковні колядки, які є в репертуарі співачки Р. Лижичко, в їхніх працях відсутні. Про прийоми виконання, стилістику церковних колядок рок-співачкою писали лише журналісти Н. Храмова [13], М. Дзюдзя [4], Г. Гузьо [3], О. Лань [6], Г. Вдовиченко [1], В. Маргалик [8], О. Горелик [2], І. Лепша [7]. Тому цей аспект творчості співачки Руслани Лижичко потребує детальнішого розгляду й аналізу.

Мета статті – з'ясувати сутність інтерпретації церковних колядок «Тиха ніч» та «Добрий вечір тобі, пане господарю», інтерпретованих рок-співачкою Русланою Лижичко на рівні їхнього композиційного становлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед представників новітньої української естрадної пісні на особливу увагу заслуговує рок-співачка переможниця Євробачення (2004 р.) Руслана Лижичко. Про це свідчить В. Маргалик, зазначаючи: «Руслана Лижичко належить до тих виконавців, що з'являються на музичному небосхилі доволі нечасто, а коли з'являються, то це – завжди стовідсоткові хіти, якісні, дорогі кліпи та колоритний сценічний образ» [8].

Що стосується характеристики творчого образу співачки, його можна розділити на два періоди. Перший характеризує її романтичне еґо, наповнене розмаїттям лірики та виконавської експресії. Другий період можна охарактеризувати як етнічно неповторний, наповнений карпатським мелосом.

У другій половині 1990-х років вона непомітно влилася в український естрадний музичний простір й у 2000-х роках досягла його мистецького апогею. Захоплення українським рок-співом у її мистецькому амплуа мало відповідні об'єктивні передумови. Адже у Львові, де народилася співачка, у той час діяли такі рок-гурти, як «Брати Гадюкіни», «Океан Ельзи», «Плач Єремії», що дали імпульс для його поширення іншими рок-виконавцями та рок-гуртами. Саме до таких належить й рок-співачка Р. Лижичко.

Важливою складовою творчості цієї рок-співачки є різдвяна тематика. Зауважимо, що Руслана виховувалася у християнській родині, де культивувалися традиції великих християнських свят – Різдва, Воскресіння Христового, Свята Трійці, Івана Притечі, складовими яких були загальновідомі українські обрядові пісні. Культ співу таких пісень передавався в її родині від покоління до покоління й, таким чином, набув апогею в музичному таланті співачки.

У творчому її доробку обрядова пісня посідала чільне місце. Свідченням цього є ініційовані нею «Різдвяні концерти», представленні широкому колу слухачів і глядачів як неповторні й багатогранні обрядові дійства. Саме у них й прозвучали загальновідомі українські церковні колядки «Тиха ніч» і «Добрий вечір тобі, пане Господарю», які змогли вийти за межі суто релігійного чи народного контексту й стати частиною естрадного репертуару. Яскравим прикладом такої трансформації стало телевізійне шоу «Різдво з Русланою», започатковане у 1996 році. Поштовхом до його створення став виступ Руслани на фестивалі «Слов'янський базар – 1996», де вона вперше виконала колядку «Тиха ніч». Ця композиція згодом увійшла до репертуару масштабного телевізійного проекту.

У 1998 році авторський перформанс Руслани був представлений на українському телебаченні (продюсер – О. Ксенофонов). У шоу взяли участь камерний оркестр «Віртуози Львова», хор «Євшан» та музиканти рок-гурту «Клуб шанувальників чаю». До програми увійшли фрагменти великого різдвяного акустичного концерту Руслани, що складався з семи композицій, серед яких особливе місце посіла згадана вище колядка. До речі, автор цієї колядки – австрійський композитор і церковний органіст Франц Грубер. Вона написана в Австрії в 1818 році й належить до нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. Текст пісні «Тиха ніч» написав вікарій церкви св. Ніколауса, австрійський поет Йозеф Мор. Пісня вперше прозвучала 24 грудня 1818 року у різдвяний вечір у с. Оберндорзі-бай-Зальцбургі. Через деякий час пісня широко розповсюдилася Європою; в німецьких церковних пісенних збірках вона з'явилася в 1831 році й, таким чином, завдяки друкованій літературі дійшла до Галичини.

Колядка «Тиха ніч» постає як частина величного різдвяного дійства, у якому відчуються національні ритмічні та інтонаційні особливості, що перегукуються з бароковими поетичними й музичними традиціями. У ній вловлюється атмосфера зимової казки – від снігової завії до спокійної святкової ночі. Жоден інструмент – ані синтезатор, ані симфонічний оркестр, ані вокальний супровід – не здатен повністю передати цю атмосферу. Усе це – результат творчої праці Руслани не лише як виконавиці, а й композиторки та режисерки. Її сценічна інтерпретація демонструє синкретизм музичного мислення, що виходить за межі традиційного формату «голос + акомпанемент». На унікальність цього різдвяного проекту звернула увагу музикознавиця Н. Храмова, яка зазначила: «Її рідкісний за тембровим багатством голос то поринає у тепле симфонічне звучання, то підноситься над напруженим пульсом рок-групи» [13].

У різдвяному музичному проєкті Р. Лижичко яскраво проявляється її унікальний рок-стиль як інтерпретаторки церковних колядок. Її виконання наповнене духом Ренесансу, що свідчить про новаторський підхід до подачі духовної музики в естрадному форматі. Зокрема, колядка «Тиха ніч» в її інтерпретації набуває форми балади, де поєднуються традиційні мотиви з сучасними тембрами. Такий стиль став можливим завдяки її академічній музичній освіті, що дала змогу реалізувати себе як композиторці та виконавиці.

Різдвяне дійство Руслани було сприйняте по-різному – як звичайними слухачами, так і професійними музикантами. Останні особливо високо оцінили її казково-ліричний стиль, що органічно вписався у рамки сформованої музичної традиції.

Колядка «Тиха ніч» у виконанні Руслани має складну структуру: оркестровий вступ на 20 тактів, три строфи з п'ятьма музичними реченнями у кожній, та інструментальне завершення. Вступ побудований на імітації дзвоників, що створює атмосферу тихої святкової ночі. Основними інструментами є фортепіано, флейта та струнні, а голос співачки на звуці «у» додає ефекту зимового подиху. Оркестрова палітра вступу вирізняється агогічною гнучкістю та динамікою, що відповідає настрою колядки.

Перша строфа виконується з вокалізацією нот за допомогою форшлагів і нахшлагів, що надає твору естрадного звучання – це авторська знахідка Руслани. Синтезатор супроводжує її спів,

підкреслюючи гармонічну основу композиції. Емоційність виконання наближає звучання до українських колискових. Друга строфа починається модуляцією на другому ступені ладу, до Руслани приєднується ансамбль «Пікардійська терція». Їхній чотириголосий спів дублює солістку, а в окремих моментах створює гармонічне багатоголосся, наближене до академічного звучання. У цій частині синтезатор не використовується – його функцію виконує ансамблевий вокал.

Особливою композиційною знахідкою є інструментальна інтерлюдія, побудована на тексті другої строфи. Вона додає динаміки твору та готує слухача до кульмінації, посилюючи емоційне сприйняття фінальної частини.

Кульмінаційна, третя строфа колядки вирізняється потужним звучанням як сольного вокалу Руслани, так і вокального ансамблю, що її супроводжує. Темп композиції помітно зростає, а співачка переходить у третій і четвертій музичних фразях до співу у другій октаві, що надає твору характерного органного звучання в дусі бароко. Інструментальний супровід також набуває більшої динаміки, збагачуючись оркестровими барвами, які наближають його до звучання великого симфонічного оркестру. У цій строфі Руслана разом з ансамблем двічі повторює третє і четверте музичне речення, що формує логічне завершення композиційної структури твору.

Фінал колядки «Тиха ніч» побудований на повторенні початкового фрагмента строфи, якому передують інструментальна інтерлюдія з яскравим вокальним акцентом у високому регістрі. Це створює ефект урочистого завершення, подібного до монументального фіналу барокової музики.

Інтерпретація «Тихої ночі» у виконанні Руслани Лижичко стала знаковою для сучасної української естради. У цій версії поєднуються елементи церковного співу, традиційної колядки та сучасного музичного мислення. Композиція вирізняється багатоплановим звучанням: симфонічний оркестр, вокальний ансамбль і синтезатор створюють глибоке музичне тло, на якому розкривається виразний голос співачки. Особливу роль відіграє зміна вокальних регістрів між строфами, що надає твору драматизму й емоційної насиченості. Саме такий підхід перетворює виконання Руслани на справжнє різдвяне сценічне дійство.

У 1998 р. співачка продовжує популяризувати різдвяно-пісенні твори. Свідченням цього є її шоу «Різдво з Русланою», трансльоване для широкого українського глядача по телебаченні каналу – «1+1» 7 січня 1998 р. Опісля цього показу співачка Руслана сказала глядачам, що «хоча б раз на рік потрібно бути уважнішими одне до одного. Без жодного зиску зробити комусь добро. І взагалі спробувати вірити у реальне життя та ті речі, про які ми всі так багато говоримо сьогодні “в абстракт...». На перший погляд, «Різдво з Русланою» – це не виглядало як сумна добродійна акція морально-етичного спрямування, а як справжнє святкове шоу. Це було величаве естрадне дійство з піротехнічними ефектами та величезними, 5-7 метровими декораціями сонця, зірок та місяця. Тобто воно мало вигляд феєричних аспектів Різдва. Перший концертний виступ Руслани з різдвяною програмою у Львові – це була лише репетиція перед великим туром. У цьому турі також брали участь колеги-музиканти «Клуб шанувальників чаю», хор «Євшан», оркестр «Віртуози Львова». До речі, глядачі цього дійства даремно налаштувалися на суцільні колядки. Цей задум концерту-шоу «Різдво з Русланою» спричинений тим, що вона виросла на галицькій землі, яка має сильні християнські традиції. Переважно на цих концертах були діти віком до 16 років. Це саме той вік, коли діти ще мріють [2; 3].

Підсумком «Різдвяних концертів», що відбувалися у 1997-1998 рр., став музичний фільм «Різдвяні легенди». 6 січня 2002 р. відбулася прем'єра цього фільму на телеканалі «Інтер». Зауважимо, що перед фільмом була спроба створити теле-шоу такого ж формату наприкінці 90-х рр. Причиною створення фільму була ідея співачки відродити українські різдвяні традиції. Його цінність полягала в тому, що більшість кадрів знято у історичному центрі Львова та Карпатах.

Зазначимо, що цикл концертів «Різдво з Русланою» бере початок з 1996 року. А в 2002 році акцент зроблено на традиційному українському Різді.

До другого альбому співачки Руслани, який має назву «Найкраще», випущеного у 2001 році, увійшло 10 композицій: «Світанок», «Добрий вечір тобі», «Прощання з диско», «Світло і тінь», «Ой летіли дикі гуси», «Перший сніг», «Балада про принцесу», «Вам і не снилось», «Понад горами» та «Вір мені».

Композиції «Вам і не снилось», «Вір мені», «Балада про принцесу», «Ой летіли дикі гуси», «Понад горами», «Світло і тінь» та «Перший сніг» розкривають любовну тематику. А в піснях «Світанок», «Добрий вечір тобі», «Прощання з диско», присутні мотиви, пов'язані з філософією людського життя («Прощання з диско»), спілкування людини з природою та з пошуками майбутнього життя людини («Світанок»). Серед них є одна колядка – «Добрий вечір тобі», що стала найбільш популярною серед цих композицій.

У «Різдвяних концертах» прозвучала в її виконанні й широковідома українська церковна колядка «Добрий вечір тобі, пане Господарю». Зауважимо, що вона поширилася в Галиччині завдяки збірці «Українські колядки і щедрівки: для мішаного і однорідного хору в супроводі фортепіано» К. Стеценка. На початку ХХ століття ця збірка користувалася популярністю у співочих колах галицьких хорів й з часом адаптувалася в місцеве середовище й увійшла у народно-пісенну традицію.

Колядка «Добрий вечір тобі, пане Господарю» у виконанні Руслани отримала сучасне естрадно-народне забарвлення, при цьому зберігаючи основу традиційного звучання. Композиція розпочинається двотактовим вступом, який виконує акустична гітара. Мелодія вступу побудована на синкопованому ритмі початкової мелодії колядки. У третьому такті розпочинається звучання колядки помірним і тихим голосом. Між першою і другою строфою звучить чотиритактова інструментальна перегра у складі акустичної гітари і сопілки. Другу строфу співачка виконує мелодією в переінтонованому викладі (змінюється інтонаційний виклад мелодії та розхитується ритмічний малюнок). Відповідно до цього змінюється забарвлення гармонічного супроводу. Саме такі музично-виражальні засоби впливають із рок-стилю співачки.

У третій і четвертій строфі співачка використовує значні відхилення від автентичного зразка як у мелодії, так і в ритмі. А разом тут використано накладання двох голосів співачки, що збільшують рокове сприйняття колядки.

Четверта, п'ята і шоста строфи поєднані інструментальною інтерлюдією, яка повністю міняє ритміку та мелодіку колядки (вона повністю викладена у стилі рок-музики). Шоста строфа завершується вокальною інтерлюдією співачки, яка повністю побудована на початковому мотиві пісні.

У наступних (сьомій і восьмій строфі) ритм колядки набирає строго-чіткої пульсації (майже маршевої). Саме він є одним із найвиразніших засобів стилю рок-музики. Окрім цього мелодія викладена триголосом самою співачкою. Наступна інтерлюдія побудована на виключно роковій стилістиці співочого матеріалу.

Останні строфи колядки виконує хоровий ансамбль, дотримуючись автентичного народного співу, що, таким чином, декларує збереження народно-пісенного матеріалу в цілому.

Висновки. Важливе місце у репертуарі рок-співачки Руслани Лижичко посідають пісні, що представляють різдвяну тематику. Свідченням цього є організований нею цикл різдвяних концертів, представлений широкому загалу слухачької публіки засобами масової інформації. На особливу увагу заслуговують дві церковні колядки «Тиха ніч» та «Добрий вечір тобі, пане господарю», що ввійшли до альбому «Останнє Різдво 90-х» та стали найбільш поцінованими як глядацькою аудиторією, так і фахівцями-музикантами. Їхня інтерпретація – це не лише вокально-музичне дійство, а ціле театралізоване шоу з використанням різних звуко-видових ефектів: сценографії, вокального ансамблю, симфонічного оркестру, електронних та традиційних музичних інструментів, сучасних рок-стилістичних музично-виражальних засобів. Саме такого роду музично-виконавська стилістика, інтерпретована співачкою Русланою Лижичко, й виокремлює її з кола сучасних естрадних співачок і робить вокально-музичну творчість виконавиці неординарною та неповторною.

Список використаної літератури

1. Вдовиченко Г. «Дикі танці Руслани» стросонули Європу. *Високий Замок*, 2004, 17 трав. С. 1.
2. Горелик О. Руслана затримала мить весни. А тим часом її ледь не викрали гуцули. *Молода Галичина*. 1998. № 64. 9 черв. С. 3.
3. Гузь Г. «Вечірня казка від Руслани». *Високий Замок*, 1999, 27 серп. С. 9.
4. Дзюдзя М. «Коляда для Всесвіту» – 2, або ще про Різдвяні легенди». *Високий Замок*, 2002, 11 січ. С. 11.
5. Красовська Л. О., Ковальчук І. В. Українська вокальна естрада початку ХХІ ст.: у пошуках новаційних концептуальних обривів. *Слобожанські мистецькі студії*. 2025. № 1 (07). С. 88–94.
6. Лань О. «Різдво з Русланою». *Високий Замок*, 1998, 2 січ. С. 9.
7. Лепша І. 100 обличь української естради. Чернівці : Молодий буковинець, 2010. 408 с.
8. Маргалик В. Романтична Руслана стала «дикою». *Українське слово*. Ч. 29 (3184), 2003. 17-23 лип. С. 15.
9. Пухарев Ф. Вся правда про українську музичну естраду та що таке «буковинський феномен». *Суспільне. Культура*. 2024.
10. Пухарев Ф. Це вам не естрада. Крутими стежками української поп-музики ХХ століття. *Лабораторія Книги*. 2025.
11. Самая Т. Вокальне мистецтво естради: український контекст : монографія. Київ : КМАЕЦМ, 2019. 240 с.
12. Сіряк А.-А. С. Розвиток українського естрадного мистецтва ХХ – початку ХХІ століття. *Наук. зап. ХДУ*, 2023. № 4. С. 112–118.
13. Храмова Н. Куди летиш, «Дзвінкучий вітре». *Музика*, трав. – черв., 1997. № 3. С. 29 [С. 28-29].

References

1. Vdovychenko H. «Dyki tantsi Ruslany» strosonuly Yevropu. *Vysoky Zamok*, 2004, 17 trav. S. 1.

2. Horelyk O. Ruslana zatrymala myt vesny. A tym chasom yii led ne vykraly hutsuly. Moloda Halychyna. 1998. № 64. 9 cherv. S. 3.
3. Huza H. «Vechirnia kazka vid Ruslany». Vysoky Zamok, 1999, 27 serp. S. 9.
4. Dziudzia M. «Koliada dlia Vsesvitu» – 2, abo shche pro Rizdviani lehendy». Vysoky Zamok, 2002, 11 sich. S. 11.
5. Krasovska L. O., Kovalchuk I. V. Ukrainka vokalna estrada pochatku XXI st.: u poshukakh novatsiinykh kontseptualnykh obriiv. Slobozhanski mystetski studii. 2025. № 1 (07). S. 88–94.
6. Lan O. «Rizdvo z Ruslanoiu». Vysoky Zamok, 1998, 2 sich. S. 9.
7. Lepsha I. 100 oblych ukrainskoi estrady. Chernivtsi : Molody bukuvynets, 2010. 408 s.
8. Marhalyk V. Romantychna Ruslana stala “dykoiu». Ukrainske slovo. Ch. 29 (3184), 2003. 17-23 lyp. S. 15.
9. Pukhariev F. Vsia pravda pro ukrainsku muzychnu estradu ta shcho take «bukovynskyi fenomen». Suspilne. Kultura. 2024.
10. Pukhariev F. Tse vam ne estrada. Krutymy stezhkami ukrainskoi pop-muzyky XX stolittia. Laboratoriia Knyhy. 2025.
11. Samaia T. Vokalne mystetstvo estrady: ukrainskyi kontekst : monohrafiia. Kyiv : KMAETsM, 2019. 240 s.
12. Siriak A.-A. S. Rozvytok ukrainskoho estradnoho mystetstva KhKh – pochatku XXI stolittia. Nauk. zap. KhDU, 2023. № 4. S. 112–118.
13. Khramova N. Kudy letysh, «Dzvinkuchy vitre». Muzyka, trav. – cherv., 1997. № 3. S. 29 [S. 28-29]

UDC 398.82 (477.8)

CHURCH CAROLS PERFORMED BY ROCK SINGER RUSLANA LYZHCHKO

Khrystyna HALELA – Postgraduate Student of the Department of Musicology
and Methodology of Musical Art at Ternopil
Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

Purpose of the Article. The aim of the article is to analyze the church carols «Silent Night» and «Dobryi vechir tobi, pane hospodariu» as interpreted by rock singer Ruslana Lyzhychko, focusing on their compositional development.

Research Methodology. The theoretical and methodological foundation of the study is the principle of sociocultural authenticity, which enables a detailed exploration of the syncretism in the compositions «Silent Night» and «Dobryi vechir tobi, pane hospodariu» performed by rock singer Ruslana Lyzhychko. The study employs the following methods: typological, inductive and deductive, analytical and synthetic, historical-cultural, and chronological. These methods allow for a comprehensive justification of the music-theoretical components of the compositions performed by Ruslana Lyzhychko within the context of their meta-cultural syncretism.

Conclusions. Christmas-themed songs occupy an important place in the repertoire of rock singer Ruslana Lyzhychko. This is evidenced by the series of Christmas concerts she organized, which were widely presented to the public through mass media. Special attention is given to two church carols – «Silent Night» and «Dobryi vechir tobi, pane hospodariu» – which were included in the album The Last Christmas of the 90 s and became highly appreciated by both audiences and professional musicians. Their interpretation is not merely a vocal-musical performance but a full theatrical show incorporating various audiovisual effects: scenography, vocal ensemble, symphonic orchestra, electronic and traditional musical instruments, and modern rock-style expressive means. This kind of musical-performance style, as interpreted by Ruslana Lyzhychko, distinguishes her from other contemporary pop singers and makes her vocal-musical artistry extraordinary and unique.

Originality. The scientific novelty of the study lies in the fact that, for the first time in Ukrainian musicology, a detailed theoretical and musicological analysis of the compositions «Silent Night» and «Dobryi vechir tobi, pane hospodariu» performed by rock singer Ruslana Lyzhychko has been conducted, taking into account modern interpretations through the lens of syncretism.

Practical Significance. The material of this study can be used by musicologists and cultural scholars in the exploration of contemporary Ukrainian rock songs, as well as in classes on modern pop solo singing.

Key words: Ruslana Lyzhychko, church carol, pop performance, artistic image, musical dramaturgy, composition, rock song.

Стаття отримана 10.02.2025

Стаття прийнята 2.04.2025

Стаття опублікована 22.12.2025